

חרדות הנטישה של מדינות אירופה

written by פרופ' זכי שלום | 23.07.2024

מבוא

בחירתו של ג'י.די. ואנס כמועמד לסגן נשיא של טראמפ מעוררת באירופה חששות כבדים לשינוי מהותי במדיניות ארצות הברית כלפי אירופה. ממשל טראמפ-ואנס, כך טוענים אישים באירופה, עומד לאמץ את הנוסחה: "אמריקה בתחילה. אירופה בסוף" (America First, Europe Last), או: "אמריקה בתחילה. אירופה לבדה" (America First, Europe Alone). חוקרים שהחלו לנבור בהתבטאויותיו של ואנס חשפו פרטים מעניינים על עמדותיו בסוגיות קריטיות לעתידה של אירופה.

ג'י.די. ואנס ומלחמת אוקראינה

מטבע הדברים, הסוגיה העיקרית העומדת על הפרק מנקודת ראותה של אירופה היא המלחמה באוקראינה. סוגיה זו נחשבת, במידה רבה של צדק, כאבן בוחן לעמדות של מדינות כלפי אירופה. ערב פלישת רוסיה לאוקראינה, בפברואר 2022, אמר ואנס דברים בוטים בהקשר זה: "עליי לאמר ביושר, לא ממש אכפת לי (I don't really care) מה יקרה לאוקראינה". לאורך תקופת הזמן שעברה מאז הפלישה של רוסיה לאוקראינה הצדיק ואנס את עמדותיו בנימוקים העיקריים הבאים:

- ההנהגה האוקראינית מושחתת: "אני מעריץ את אומץ ליבם של חיילי אוקראינה", אמר ואנס באחד מנאומיו, "אבל הם פועלים תחת ההנהגה המושחתת ביותר באירופה, אולי בעולם כולו". בריאיון עם סטיב באנון הוא טען שאישים בהנהגה של אוקראינה משתמשים בכספי הסיוע הענקיים שמוזרמים לאוקראינה לצורכיהם האישיים. אחד משריו של זלנסקי, טען ואנס, קנה יאכטה מכספי הסיוע של ארצות הברית.
- אוקראינה לא מסרה נתונים מדויקים על השימוש שהיא עושה בחימוש שארצות הברית מעבירה אליה. ואנס, כך דווח, הסתמך על תזכיר של הסנאט בהקשר זה.
- הסיוע הצבאי שארצות הברית מעבירה לאוקראינה פוגע בכלכלה האמריקנית. בנוסף למאות המיליונים שארצות הברית מעבירה לאוקראינה בציד צבאי, היא אמורה גם להשקיע קרוב ל-300 מיליון דולר לשיקומה של אוקראינה ולרווחת אזרחיה. כל זאת כאשר מיליוני אמריקנים נאנקים תחת עול מיסים כבד, וההורים המזדקנים מתקשים לקיים את עצמם.
- לאוקראינה אין מספיק כוחות צבא שיוכלו לאפשר לה לעמוד מול הצבא הרוסי, למרות חוקי הגיוס הדרקוניים שהמשטר באוקראינה מפעיל. אוכלוסייתה של רוסיה גדולה פי ארבעה מזו של אוקראינה. מעבר לכך, רבים מתושבי אוקראינה בגיל הגיוס נמלטו

מאמצים. אין לה גם חימוש מספיק להמשך המלחמה. גם אם תהיה נכונות מלאה מצד ארצות הברית לסייע לאוקראינה היא לא תוכל לספק את צרכיה, שכן יכולת הייצור של ארצות הברית מוגבלת למדי.

- להנהגת אוקראינה אין עמדה מגובשת באשר ליעדי המלחמה: "לאנשים אלה", אומר ואנס, אין מושג מה לעזאזל הם מנסים להשיג. מדוע שניתן להם ביליונים כאשר הם עצמם לא יודעים לאיזו מטרה הם חותרים".
- אוקראינה טוענת שהיא נלחמת למען הדמוקרטיה. אבל באותה שעה ממש היא השעתה את הבחירות לנשיאות ללא הגבלת זמן. מעבר לכך, הממשלה באוקראינה רודפת את מתנגדיה הפוליטיים ומשליכה אותם לכלא.
- המסקנה המתבקשת היא שאין לארצות הברית אינטרס לתמוך במלחמה בלתי נגמרת כאשר ממילא אין לאוקראינה סיכוי לצאת ממנה מנצחת. על אוקראינה להפסיק את המלחמה ולנהל משא ומתן עם רוסיה על התנאים לסיום המלחמה שיעניקו לאוקראינה את מרב ההישגים שהיא יכולה להשיג בנסיבות הקשות שבהן היא פועלת.

אין פלא שעמדות אלה של סגן הנשיא המיועד, הקרובות מאוד לאלה של המועמד הרפובליקני לנשיאות, דונלד טראמפ, מעוררות באירופה "חרדות נטישה". ואנס עצמו לא ממש טורח להכחיש זאת. בנאומו בוועידת הביטחון במינכן הוא קרא לאירופה "להתעורר". הוא הבהיר למנהיגי אירופה כי הוא מדבר אליהם "מתוך ידידות ולא מתוך ביקורת". הוא הבהיר כי אינו תומך ברעיון של פרישה מברית נאט"ו ונטישת אירופה, יחד עם זאת הוא הבהיר כי ארצות הברית צריכה לפעול על פי סדר העדיפויות החיוני עבורה. ארצות הברית צריכה להתרכז יותר במזרח אסיה. שם יוכרע עתידה של מדיניות החוץ של ארצות הברית בארבעים השנים הקרובות. אירופה חייבת להיות מודעת לתמונת מצב זו ולפעול בהתאם.

מנקודת ראותן של מדינות אירופה, התבטאויותיו של ואנס מעבירות לאירופה מסר חד-משמעי: אירופה ומדינות נאט"ו אינן יכולות עוד לסמוך על המטרייה האמריקנית לצורך קידום האינטרסים הלאומיים שלהן. עליהן להיערך בעצמן להגנה על עצמן מפני מתקפה רוסית. מתקפה זו, כך טוענים אישים באירופה, אינה חייבת לבוא לידי ביטוי במהלך של תמרון יבשתי כפי שזה נעשה באוקראינה. בסופו של דבר מטרתה העיקרית של רוסיה היא לערער את ברית נאט"ו. היא יכולה לעשות זאת על ידי פגיעות ספורדיות בדרכי תחבורה ימיים, או על ידי התקפות סייבר וכו'. אלה פעולות שתקשנה על ארצות הברית לסייע לאירופה. בדרך זו תתערער הרלוונטיות של סעיף 5 בברית נאט"ו. בהדרגה תלך ותקרוס הברית.

נוכח תמונת מצב זו, 23 מבין 32 מדינות נאט"ו כבר הגדילו את התקציב הצבאי שלהן לכדי 2 אחוז מהתוצר הלאומי. עד לפני שנים מספר רק שלוש מדינות נאט"ו הגיעו לרף כזה. מדינות רבות באירופה מבינות היטב שעליהן להגדיל במידה ניכרת את היקף הכוח הצבאי שלהן. אחדות מהן שוקלות ממש בימים אלה את האופציה של מימוש הנוסחה של גיוס חובה לצבא. מנקודת ראותן של אירופאים רבים, שהתרגלו לנוחות של מדינת רווחה ליברלית החיה בשלום מבלי

לחשוש מאיומים חיצוניים, זו ללא ספק "רעידת אדמה".

ההשלכות האפשריות עבור ישראל

מנקודת ראותה של מדינת ישראל יש לתמונת מצב זו יתרונות רבים. מדינות אירופה מודעות היטב לעוצמתה הצבאית והטכנולוגית של מדינת ישראל ולניסיון המלחמתי שהיא צברה במשך שנים רבות, ובמהלך השנה האחרונה בפרט. מדינות רבות באירופה, וביניהן גרמניה ופינלנד, כבר רוכשות מזה שנים מערכות נשק מתקדמות מישראל. אישיות בכירה בבית הנבחרים הבריטי קראה לממשלת בריטניה לרכוש מישראל מערכות כיפת ברזל להגנת האי הבריטי.

אם תשכיל מדינת ישראל לצאת מן העימותים המלחמתיים הרב-זירתיים שבהם היא נתונה עכשיו כשידה על העליונה, יתעצם באורח דרמטי מעמדה האסטרטגי באירופה. אם כך יקרה, היא תיחשב ללא ספק כ"נכס אסטרטגי" רב חשיבות למדינות אירופה. להערכתנו, ייצוא מערכות נשק מישראל לאירופה יגדל במידה ניכרת. מעבר להיבטים הכלכליים, הגדלת הייצוא הצבאי של ישראל לאירופה תשפיע באורח חיובי, ברמה זו או אחרת, גם על עמדותיהן המדיניות של מדינות אירופה כלפי ישראל.